

KÖRNYEZETTUDATOSSÁG SZEREPE A TURIZMUSBAN

REMENYIK BULCSÚ¹ - TÖLGYESI GERGŐ²

intézetigazgató egyetemi docens

Tokaj-Hegyalja Egyetem Lorántffy Intézet

<https://doi.org/10.33031/ZRFS.2026.1.6>

A környezeti nevelés során olyan környezettudatos embereket, gyermekeket lehet nevelni, akik felismerik, hogy mely páratlan természeti kincsek érdemesek a megőrzésre, átérzik a természet megóvásának súlyos terhét, valamint magukénak érzik a feladatot, hogy idejüket és energiájukat nem sajnálva nap, mint nap tegyenek meg mindent ennek érdekében, hisz a természet a jövő záloga.

Tanulmányomban szekunder kutatással azon szempontokat vizsgáltam, hogy a fesztiválokon, vagy rendezvényeken, milyen fenntarthatósággal kapcsolatos jó gyakorlatok alkalmazhatók annak érdekében, hogy a környezetre kevesebb terhelést rójunk, miközben a tömegek is jól tudják érezni magukat.

Kérdőíves kutatásomban általánosságban és szűkebben a turizmus területén a környezettudatosság fontosságának megítélését vizsgáltam. A kitöltők válaszainak feldolgozása alapján képet kaptam a fesztiválok, rendezvények látogatóinak környezeti érzékenységről, a zöldítés sikerességének lehetséges szempontjairól.

Kulcsszavak: turizmus, fesztiválok, zöldítés.

JEL: Z32

1. BEVEZETÉS

A turisták környezettudatos viselkedése során létrejön egy felelősen viselkedő turistatípus, aki aktívan tesz a környezetéért, nem szemetel, nem rongál, nem hangoskodik. Az overtourism jelenségének kezelése csak a mai szemmel még elképzelhetetlennek tűnő jövő felelős turistája képes csak megoldani. Ehhez szükséges lenne a látogatókban a környezettudatos gondolkodás mielőbbi kialakítása.

A mai szemmel nézett környezeti nevelés fogalmának a megjelenése visszanyúlik az 1948-as évhez. A Természetvédelmi Világszövetség (IUCN) megalapítása nagy előrelépést jelentett a természetvédelemben, ugyanis a szervezet annak érdekében lett létrehozva, hogy támogassa és a világ minden területén arra ösztönözze a társadal-

¹ remenyik.bulcsu@unithe.hu, ORCID ID: 0000-0002-7267-5280

² tolgyesigergely@freemail.hu

makat, hogy igyekezzenek megőrizni a természetet sértetlen formájában, és az abból származó erőforrásokat hatékonyan és méltányosan használják fel, miközben a természet sokféleségének megőrzése fenntartható módon történik. A szervezet bizottságai között külön területet képvisel az Oktatás és Kommunikáció Bizottság (CEC).

Az IUCN szerint: „*A kommunikáció, az oktatás és a szemléletformálás olyan társadalom-alakító eszközök, amelyek megfelelő kombinációban alkalmazva nagyban elősegítik a természetvédelmi munka sikerét.*”¹ Ez a meghatározás is arra hívja fel a figyelmet, hogy mekkora szerepe van a környezeti nevelésnek abban, hogy a jövő generációi is nyugodtan élvezhessék a természet szépségeit. A CEC speciális alcsoportja, az Education for Sustainable Development (ESD) hivatott integrálni a kulturális elveket, tanulási célokat és pedagógiát.

Már 1948-ban az IUCN Nevelési Bizottságának ülésén is elhangzott az a szándéknyilatkozat, miszerint szükség lenne a környezet védelmére irányuló nevelésre. (2007)², maga a környezeti nevelés első definíciója és első sajtómegjelenése „csak” 1969-re datálható. William B. Stapp, az UNESCO későbbi első környezeti nevelésért felelős igazgatója a The Journal of Environmental Education nevű lapban tette közzé meghatározását, amely definícióban megfogalmazott gondolat a többi napjainkban divatosabb meghatározások alapjait jelentette. Eszerint „*A környezeti nevelés célja, hogy olyan állampolgárokat neveljen, akik jól ismerik a biológiai és fizikai környezetet és annak problémáit, tudják, hogyan segíthetnek a problémák megoldásában és ehhez rendelkeznek a megfelelő motivációval.*”²

Erre az első hivatalos megfogalmazásra egy évre az IUCN mint nemzetközi szervezet is szükségét érezte, hogy deklarálja, mit is ért környezeti nevelés alatt. „*A környezeti nevelés olyan értékek felismerésének és olyan fogalmak meghatározásának folyamata, amelyek segítenek az ember és kultúrája, valamint az őt körülvevő biofizikai környezet sokrétű kapcsolatának megértéséhez és értékeléséhez szükséges készségek és hozzáállás kifejlesztésében. A környezeti nevelés hatást gyakorol a környezet minőségét érintő döntéshozatalra, személyiségformálásra és egy széles értelemben vett viselkedésmód kialakítására.*” (1970)⁴ Ez a meghatározás már a tudás, probléma felismerés és motiváltságon túlmenően a környezeti neveléshez kapcsolódó ismeretek és fogalmak tisztázását, tehát a szükséges keretrendszer meghatározását is kimondja, valamint ehhez kapcsolódva a döntéshozatal felelősségkörét is említi. Az akkor leszögezett alapelvek, mint az elővigyázatosság, tudás, attitűd, képességek és részvétel a máig megőrizték jelentőségüket.

Ekkor kezdődött az a munka, melynek kimeneteleként az UNESCO és az UNEP³ az 1970-es években pár év alatt együttesen létrehozta azokat a deklarációikat, melyek a környezeti nevelésnek törvényi háttérét teremtették meg. 1972-ben a Stockholmi Nyilatkozat még csak 33 alapelvet és javaslatot fogalmazott meg az emberi környe-

³ United Nations Environment Programme

zetet kiterjesztendő és megóvandó, mert ekkor váltak ismertté az egész világot érintő környezeti problémák. (Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment 1972).

Ezzel szemben a Belgrádi-Charta (1975) a már korábbi alapelveket figyelembe véve célokat és feladatokat is meghatározott a környezeti nevelési programra vonatkozóan, valamint itt jött létre az UNESCO és az ENSZ⁴ környezeti neveléssel foglalkozó programja az IEEP⁵.

A következő mérföldkő, és egyben a környezeti nevelés alapidokumentumának tekinthető Tbiliszi nyilatkozat 1977-ben, a kettő korábbi előzmény segítségével született meg. A szakirodalom ezt tekinti ténylegesen a környezeti nevelés alapkövének is, melyet a Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégiában az alábbi módon fogalmaznak meg:

„A környezeti nevelés egy folyamat, amelyben olyan világnemzedék nevelkedik fel, amely ismeri tágabb környezetét is, törődik azzal, valamint annak problémáival. Ismeretekkel, készségekkel, attitűdökkel, motivációval és elkötelezettséggel rendelkezik, hogy egyénileg és közösségben dolgozzon a jelenlegi problémák megoldásán és az újabbak megelőzésén.”⁵

Kiss és Zsiros (2006)⁶ művében kiemeli, hogy a környezeti nevelés egy olyan eszközt szeretne átnyújtani mindenkinek, amivel a környezeti problémák felszámolásával saját életminőségük is jobbra fordul. Ezek az eszközök segítenék a további fejlődési lehetőségeket, valamint a természetkárosítások regenerálását és megelőzését. A környezeti nevelés egy holisztikus szemléletet jelent, mert magára a személy világméretűre és életmódjára, kultúrájára van befolyással.

A környezeti nevelés során olyan tudás, értékek és információhalmaz jut el a potenciális alanyhoz, mely egy motivációs erővel bír annak érdekében, hogy a természeti erőforrásokat figyelmesen és hatékonyan sikerüljön kiaknázni és felhasználni, valamint, hogy erősödjön a társadalmi felelősségvállalás a környezet megóvásának érdekében. A felelős környezettudatos turista definíciója 2011-ben került elfogadásra a Budapesti Gazdasági Főiskola nemzetközi konferenciáján.

2. TÁJ-, KÖRNYEZETVÉDELEM, OKTATÁS

A környezeti neveléssel jelenleg a nemzeti parkok foglalkoznak, az igazgatóságok ökoturisztikai kínálatának elsődleges elemei a látogatóközpontok, a turizmus számára megnyitott barlangok, a tanösvények, az ökoturisztikai rendezvények, az

⁴ Egyesült Nemzetek Szervezete

⁵ International Environmental Education Program

ökoturisztikai kiadványok és szálláshelyek. A környezeti nevelés színterei az erdei iskolák és tanösvények.

Hazánk területén 2018-as adatok szerint 571 ökoturisztikai és környezeti nevelési létesítmény, 419 tanösvény, 28 látogatóközpont alkotta a kínálati oldalt, melyekből 47% részben vagy egészben nemzeti park igazgatóság fenntartásában, 45% pedig más szervezet által működik. A nemzeti parkok állami szervezetként nem profitorientált vállalkozásként üzemelnek. Fenntartásuk többnyire pályázati forrásból, kis arányban saját forrásból, azon belül sok esetben közmunkaprogram keretében valósul meg. Működési feltételrendszerük felépítése az MVH-tól kapott földalapú támogatásokon nyugszik. Ezek fedezik az igazgatóság alapkiadásait és működési költségeit, mint például a bérjellegű költségeket.

Másik nagy csoportot jelentik a pályázatok útján nyert források, melyek segítségével a fejlesztések és beruházások kivitelezhetőek. (LIFE⁶, INTERREG⁷, Széchenyi-terv stb...). Ezekkel sikerül egyrészt kiváltaniuk az amortizáció okozta problémákat, másrészt a környezeti nevelés vonatkozásában ezekből a pályázati forrásokból valósul meg a különböző kiadványok, tanösvény füzetek létrehozása. A pályázati pénzek mindemellett a technikai eszközök korszerűsítésén keresztül az interpretáció színvonalának növelése irányába hatnak.

A működési költségek 3 csoportba sorolhatók aszerint, hogy melyik bemutatóhely típust érintik, valamint hogy ebből kifolyólag mekkora terheket rónak az igazgatóságokra. Az első csoportba a látogatott attrakcióelemek állnak. A sok turistaérkezés következtében magas bevételi szintek lehetővé teszik a profitorientált vállalkozások üzemeltetésbe való bevonását. Mint ahogy arra az OÖFS is kitér, nem elég azonban az állami szerepvállalásra alapozni, hiszen a vállalkozói tőke bevonása beruházásokra, valamint a szolgáltatások helyi lakosság általi üzemeltetése mind javíthatja a jövedelmezőséget. Az idegenvezetők tehát nem állandó alkalmazottként kapják bérüket, hanem a megtartott túrák alapján kerül kiszámlázásra havi jövedelmük.

A második csoportba a látogatóközpontok és erdei iskolák tartoznak, melyek a bevétel tekintetében nagy szórással jellemezhetőek. Általában a látogatószám fenntartása személyi és tárgyi korlátokba ütközne a működési költségeket fedezni nem képes bevételekből fakadóan, amit a közmunkaprogrammal igyekeznek orvosolni. Az ilyen keretek között foglalkoztatott személyek költségei csak 15%-ban terhelik a nemzeti park igazgatóságokat. Ennek ellenére sajnos még így sem pozitív a kép ezeket az objektumokat figyelembe véve, ilyenkor kell tehát a hosszú távon fenntarthatóságot szem előtt tartani, és a tevékenységet a veszteségesség ellenére is üzemeltetni.

Harmadik csoportot a tanösvények képezik, melyeken az igazgatóságok garantált

⁶ Európai Unió környezetvédelmi politikáját támogató pénzügyi eszköz, amelyet 1992-ben hoztak létre.

⁷ Együttműködés egy az Európai Unió négy Közösségi Kezdeményezése közül, melyeket az Európai Bizottság javasol a Tagállamoknak, mint az egész európai térség fejlesztése és kohéziója szempontjából alapvetően fontos együttműködési területeket

túrákat hirdetnek. Ezeken a tanösvényeken a működés a természetvédelmi örökön keresztül valósítható csak meg, bevétel-generáló szerepük elhanyagolható.

A 2007-től folyamatosan épülő látogatóközpontok és erdei iskolák viszik el a zöld közbeszerzések 2/3-ad részét. 2018-ban a Környezet és Energia Operatív Program (KEOP) keretében természetvédelmi fejlesztésekre az ország 36 milliárd forintot tudott felhasználni, melyek során a fejlesztések megvalósítását maguk a nemzeti park igazgatóságok kiviteleztek.

Az egyik legelső és legfontosabb környezettudatos gyakorlat a rendezvény látogatóinak érzékenyítése. Ez lényegében a fesztiválozók fenntarthatósággal kapcsolatos tájékoztatása, környezettudatosságra való ösztönzése. Az érzékenyítés fontos lehetőség, mivel, ha a nagyszámú idelátogató vendég kis hányadát már sikerül meggyőzni, hogy változtasson a szokásain miközben jól érzi magát, már sikeresnek tekinthető.

Minden olyan esemény, ahol nagyobb számú ember gyűlik össze, remek alkalmat nyújt, hogy a szervezők közvetetten felhívják a figyelmet a civilizációs problémákra, és azokra az apró, de fontos lépésekre, amit magánemberként bárki megtehet a „gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan” elv mentén. És ha már az ember ráértett az ízére egy fesztiválon, miért ne folytathatná ezeket a jó gyakorlatokat az otthonában, a mindennapok során is. Erre kitéűően szolgálhatnak például a különböző szemléletformáló programok, előadások, standok, kiállítások vagy installációk a rendezvény területén.²

Egy következő fontos állomás egy fenntarthatóbb rendezvény szervezéséhez, a célok megnevezése és számszerűsítése. Ez által válik ugyanis mérhetővé az esemény környezetre gyakorolt hatása, és így kalkulálható ki, hogy hogyan lehet ezeket a hatásokat minimalizálni, vagy legalábbis csökkenteni. Míg a kisebb, helyi eseményeken ez kivitelezhető a helyi szervezők, online kalkulátorok vagy az önkormányzat segítségével, a nagyobb, például könnyűzenei fesztiválokon, mint a Sziget Fesztivál, a szakértők segítségének igénybevétele elengedhetetlen.

A következőkben azt fogom ismertetni, hogy a fesztiválokon, vagy rendezvényeken, milyen fenntarthatósággal kapcsolatos jó gyakorlatok alkalmazhatók annak érdekében, hogy a környezetre kevesebb terhelést rójunk, miközben a tömegek is jól tudják érezni magukat. Ezt négy csoportba osztja a szakirodalom Jászberényi és társszerzői könyvében. A szerzők e szerint megkülönböztetnek: „a szervezést érintő, de a látogatókat nem érintő tevékenységeket”, „szervezést és a látogatókat is érintő tevékenységeket”, „a látogatók közvetlen magatartását érintő tevékenységeket”, valamint a „látogatók hozzáállását érintő tevékenységeket”.

Az első említett nagy csoportba tartoznak azok a szervezést érintő tevékenységek, amelyeknek egyik nagyon fontos szerepe az imázsépítés, az ide látogató vendégek informálása és marketingeszközök alkalmazása révén.

Első csoport, a szervezést érintő, de látogatókat nem érintő tevékenységek:

- Az egyik legkezdetibb lépésként ide tartozik a helyszínválasztás, figyelembe véve a távolságot, a tömegközlekedési eszközökkel való megközelíthetőséget, a szelektív hulladékgyűjtési központ infrastruktúráját, valamint az esetleges zöldenergia rendelkezésre állását.
- Energiatakarékos eszközök és logisztikai elvek alkalmazása, környezettudatos marketing és alapanyag-használat. Ide tartozik a törekvés arra, hogy próbáljuk rábeszélni a különböző vendéglátóegységeket, hogy ha lehet, egy helyről próbálják beszerezni az alapanyagokat, valamint szállíttassanak közösen.
- Megújuló energiával működtetett járművek alkalmazása szállításra, infrastruktúra felállítására, szervezési feladatok elvégzésére. Erre alkalmas lehet elektromos autók, teherautók vagy biodízel meghajtású járművek használata.
- Szelektív hulladékgyűjtés alkalmazása a dolgozók, kiállítók, árusok és a vendéglátóegységek számára, kiegészítve használt sütőolaj, valamint ételhulladékok elkülönített, szakszerű gyűjtésével.
- Szelektív hulladékgyűjtés alkalmazása a fesztiválinfrastruktúra kiépítése során.
- Megfelelő szennyvízkezelés biztosítása, valamint a keletkező szennyvíz ártalmatlanítása. Jó példa az tiszta ivóvíz helyett „grey water”, magyarul szürke víz vagy összegyűjtött esővíz használata a mellékhelyiségek öblítésére.
- A fesztiválhelyszín alapos helyreállítása tereprendezéssel füvesítéssel. Egy jó gyakorlat, amikor az összegyűjtött zöld hulladékot a helyszínen komposztálják és a következő évben a terep újrarendezéséhez használják fel.
- Az eredmények tudatos követése, mérése, időbeli összehasonlítása, ami által nyomon követhetjük a fenntarthatóságra irányuló törekvéseinket.

A második csoportba tartozó gyakorlatok a szervezést és a látogatókat is érinti. Ezeknek az esetében nagyon fontos a tájékoztatás a rendezvény vagy fesztivál megítélésének formálása érdekében, fontos, hogy az ide látogatók tudjanak azokról az erőfeszítésekről, amelyeket a szervezők tesznek a fenntarthatóság jegyében.

- Megújuló energia használata a rendezvény programjai során. Ez lehet nap-, vagy szélenergia akár szemléletformáló programok során, akár mobiltöltő állomásokon.
- Alacsony fogyasztású, energiatakarékos eszközök, lámpatestek használata a fény, illetve hangtechnikához. LED világítások használata a színpadi és a közvilágításhoz egyaránt.
- Megfelelő mobil mellékhelyiségek kialakítása. Ma már léteznek komposztáló toalették, illetve az öblítéshez sem muszáj tiszta, ivóvíz minőségű vizet használni. Erre tökéletesen megfelelő az esővíz, vagy a kézmosókból visszaforgatott szürke víz, valamint az öblítéshez használt mennyiséget is lehet minimalizálni különféle öblítési fokozatokkal.
- Az italok, alkohol, üdítő PET-palackokban történő forgalmazásának megtiltása,

- ha máshogy nem kivitelezhető, szigorú visszagyűjtése.
- Helyi termékek, bio élelmiszerek beszerzése. Ez által erősödnek a helyi gazdaságok, illetve az úgynevezett étel-mérőföld, „food miles”, vagyis az étel szállításával járó károsanyagkibocsátás csökkentése.
- A szükséges felhasználandó élelmiszer-mennyiség minél pontosabb megbecslése, a megmaradt étel jótékony célokra, étel bankoknak történő adományozása.

A fenntarthatósághoz tartozó jó gyakorlatok következő nagy csoportját azok a tevékenységek képezik, amelyek a látogatók magatartását és a fenntarthatósághoz való hozzáállását próbálják befolyásolni, alakítani. A harmadik csoportba tehát a látogatók közvetlen magatartását érintő tevékenységek kerülnek. Ez azon szabályok és ajánlások összessége, amelyekhez egy rendezvényre, vagy fesztiválra látogató vendégnek alkalmazkodnia kell ott tartózkodása során. Ezek a gyakorlatok tehát a látogatók magatartásától és döntéseitől függenek, és hogy az adott közönség mennyire hajlandó nyitni és tenni a fenntarthatóságért. Ebben természetesen a szervezők lehetnek a segítségükre az által, hogy ösztönző feltételeket teremtenek, valamint kiépítik a szükséges infrastruktúrát. Fontos a kommunikáció a felek között. A látogatók folyamatos informálása a lehetőségekről elősegítheti a kooperációt és a gyakorlatok végrehajtásának megkönnyítését, betartását.

A látogatók közvetlen magatartását érintő tevékenységek tehát a következők:

- Étkészlet, poharak anyagának megfelelő megválasztása, az eldobható műanyagok lehetőleg mellőzése, és lebomló anyagokkal, például fával, papírral és bambusszal helyettesítése. A szervezők felelőssége, hogy mit használ a látogató, de a látogató döntése, hogy szelektíven gyűjti-e, újrahasználja-e például az egyre gyakoribb RE-poharakat. A lehetőséget mindenesetre érdemesebb megadni a választásra az egyre inkább felvilágosult és környezetbarát magatartást folytató látogatóknak. A szervezők feladata még a fesztiválozók tájékoztatása, a figyelemfelhívás és az ösztönzés:
 - Az organikus, lebomló anyagokból készült poharak nem növelik a műanyag hulladék mennyiségét.
 - A kemény, műanyagból készült, újrahasználható RE-poharak, amelyek letét ellenében kaphatók, szintén nem növelik tovább a műanyag hulladék mennyiségét, ezeket összegyűjtik, elmosásuk így többször is felhasználhatóak maradnak.
 - Az organikus, lebomló anyagból készült étkezészetek, táányérok, nem növelik a vegyes hulladék mennyiségét, így az ételmaradékos táányérok, evőeszközök, szalvéták az organikus, komposztálható gyűjtőbe kerülhetnek. Remek alternatívát kínálnak az újrahasznosított papírból készült szalvéták, táányérok, a fa evőeszközök, valamint a papír vagy bambusz szívószálak.
- A látogatók szelektív hulladékgyűjtésre ösztönzése, konténerek, hamutartók kihelyezése. Itt megint kettős a felelősség, mivel a látogatók döntése, hogy igénybe veszik-e ezeket a kihelyezett edényeket, ugyanakkor a szervezők felelőssége is, hogy táányékoztassanak, felhívják rá a figyelmet, ösztönözzék az

embereket és megteremtsék a lehetőséget. Több fesztiválon, például a Sziget Fesztiválon is jól bevett gyakorlat, hogy a szervezők különféle ajándéktárgyakkal ösztönzik a fesztiválozókat a szelektív hulladékgyűjtésre. Amennyiben az ember visszaviszi a PET palackokat vagy alumínium dobozokat a megjelölt standokra, azokat vászontáskákra, kulacsokra és egyéb ajándékokra cserélhetik.

- Ivóvíz és ivókutak biztosítása. A látogató eldöntheti, hogy hoz-e magával kulacsot és a kutakból vételez magának vizet, ezzel csökkentve a palackozott vizek forgalmát, valamint a keletkező műanyag hulladék mennyiségét. Fontos itt is a látogatók előzetes, például online tájékoztatása, hogy tudjanak róla, lehetőségük van a műanyag szemét csökkentésére azáltal, hogy hoznak magukkal kulacsot.
- Közlekedési alternatívák felajánlása és megszervezése. A látogató döntése, hogy mivel érkezik a fesztivál területére, ugyanakkor nem hátrány, ha a szervezők segítenek abban, hogy minél környezetbarátabb módon tehessek mindezt. Hasznos az előzetes online tájékoztatás és figyelemfelkeltés
 - Legközelebbi busz-, vonatmegállóhoz transzferjárat szervezése a bejárattól.
 - „Car sharing”, azaz autómegosztás, közösségi közlekedés saját honlapon kínált felülettel, így a résztvevők egymást között tudják megosztani a gépjárműüket és ezzel még pénzt is spórolhatnak.
 - Őrzött kerékpáros parkolók, tárolók telepítése, valamit szervízpontok kialakítása.

A negyedik csoport gyakorlatai, szintén a fesztiválra, rendezvényre látogató vendégek magatartását, általános hozzáállását hivatottak befolyásolni. Ide tartoznak a különböző gyakorlatok melyek közvetlen információátadás formájában jelennek meg⁸.

- Ezek, elsősorban a vendégek tájékoztatását szolgálják, lényegében „reklámozák” a fenntarthatóságot és a környezetvédelmet.
- Szemléletformáló programok, előadások, versenyek, workshopok a fenntarthatóság jegyében.
- Előzetes, helyszíni figyelemfelkeltés, installációk, molinók, esetleg újrhasznosított papírból plakátkiállítások.
- Promóciós ajándékok, szuvenírek a környezettudatosság jegyében, például kulacsok, vászontáskák, egyéb környezettudatos magatartást szorgalmazó hasznos tárgyak.

Manapság egyre több a környezettudatos látogató, akiknek fontos a fenntarthatóság, mind a magánéletben, mind szórakozás közben. Ezt a szervezőknek is figyelembe kell venniük. A tudatos fogyasztói réteg elvárásainak kielégítése mellett, monitoring, valamint kommunikációs szempontból is kiemelkedő jelentőséggel bír a környezeti standardok alkalmazása. Ezeknek a standardoknak az alkalmazása és betartása következtében különböző fenntarthatósági bizonyítványokra tehetnek szert a rendezvények.

Sok rendezvény fordít nagy figyelmet arra, hogy ezeket a környezeti és környezetvédelmi bizonyítványokat és tanúsítványokat beszerezzék. A látogatók felé képesek bizonyítani felelős tevékenységüket, ezáltal építik imázsukat, sőt egyre több szponzor áll be a jó ügyek mögé és támogatják a fenntarthatóságra törekvő rendezvényeket és fesztiválokat.

Ezeknek a címeknek az elnyeréséhez számos feltételnek kell megfelelnie egy rendezvénynek. Át kell esni, egy átfogó audíton, amely során alaposan átvilágítják a szervezés különböző részfolyamatait, felderítik a hibákat, segítenek a szervezés optimalizálásában.

Az egyik ilyen kiemelendő díj a Greener Festival Awards, amellyel minden évben több fesztivált tüntetnek ki különböző szempontok alapján. A díj 2020-as díjazásának magyar vonatkozása is, van ugyanis 2020-ban a Sziget Fesztivált is kitüntették, fenntarthatósági törekvéseiért.

A fesztiválokat különböző kategóriák szerint vizsgálja a zsűri, de minden résztvevő rendezvénynek elkötelezettnek kell lennie a fenntarthatóság mellett, valamint törekedniük kell a minél kisebb környezetterhelésre a működésük során. Ezek közé tartozik, a takarékos vízfogyasztás, a környezetbarát közlekedés támogatása, a hulladékkibocsátás csökkentése, az alacsony szén-dioxid kibocsátás, valamint az ökoszisztéma védelme is. A jelöltek szigorú auditálási folyamatokon esnek át, amelyeket nem csak a fesztivál időtartama alatt vizsgál a bizottság, hanem az előkészületek, utómunkálatok és az utólagos tereprendezés alatt is.

A Sziget Fesztivált, egy a helyszínen tapasztalt forradalmi újítás miatt díjazták, ugyanis az egyik vendéglátóegységben, a „Mama Earth Eatery” -ben, olyan ételleket lehetett kapni, amelyek előállítása alacsony szén-dioxid kibocsátással járt, az ételmaradékokat, valamint a lebomló evőeszközöket pedig helyben komposztálták. Az így kapott komposztot az utólagos tereprendezésnél használták fel, amivel megspórolták több kébméter termőföld helyszínre szállítását, és az azzal járó szén-dioxid kibocsátást.²

3. KUTATÁS

Az űrlapot kitöltők jelentős részét a fiatalabb korosztály képviseltette. A kitöltők 44,2%-a volt 19- és 25 év közötti, 30,4%-a 26 és 35 év közötti, 12,4%-a 36 és 50 év közötti, 7,4%-a 50 év feletti és végül 5,5%-a volt 18 év alatti személy.

Ezek az eredmények nem számítanak meglepőnek, hiszen az várható volt, hogy a legaktívabb réteg a 35 év alatti korosztály, nekik a legtöbb a szabadidejük, ha dolgoznak is, családot még nem feltétlenül alapítottak, illetve bizonyos százalékuk még tanuló vagy hallgató. A diszkrecionális jövedelem elköltésénél is ez a korosztály számít a legaktívabbnak, ha fesztiválokról van szó, az említett okok miatt.

Fontos továbbá leszögezni, hogy a legmagasabb iskolai végzettség kérdésre adott válaszok terén sem mondható reprezentatívnak a kérdőív, hiszen a kitöltők jelentős hányada, 64,5 %-a rendelkezik főiskolai, egyetemi végzettséggel, vagy jelenleg folyamatban lévő felsőfokú tanulmányokat folytat. Részletesen lebontva a válaszadók 28,1%-a rendelkezik főiskolai vagy egyetemi diplomával, 36,9%-a jelenleg is felsőfokú tanulmányait végzi, 27,6%-a vallotta, hogy a legmagasabb iskolai végzettsége középiskolai, vagy gimnáziumi érettségi és csupán 7,4% választotta a 8 általánost.

A lakóhely megosztását tekintve, a válaszadók 52,1%-a fővárosi, 7,4%-a él valamelyik megyeszékhelyen, 27,6%-a városban és 12,9%-a faluban vagy községben. A leginkább kiegyensúlyozott kérdés a nemek aránya volt, a kitöltők 53,9%-a nő, míg 46,1%-a férfi volt. Ismételten leszögezve tehát, a kérdőív nem tekinthető reprezentatívnak, a beérkezett válaszokat ezeknek az adatoknak a tekintetében kell értelmezni.

Az alapvető szociáldemográfiai adatok után, a környezettudatosságra és környezettudatos magatartásra irányuló kérdések következtek. Az eredmény meglepő volt. Az első kérdésben azt szerettem volna megtudni, hogy a kitöltők mennyire tartják magukat környezettudatosnak egy egytől ötig terjedő skálán, ahol az egyes értékelés az „egyáltalán nem tartom magam annak” az ötös pedig „teljes mértékben annak tartom magam” voltak. A kitöltők 1,4%-a vallotta, hogy egyáltalán nem tartja magát környezettudatosnak a mindennapok során. 10,1% jelölte meg a kettést, vagyis, hogy inkább nem tartja magát annak, 36,4% pedig arra voksolt, hogy teljesen átlagosnak mondható a környezettudatossághoz való hozzáállása. A legtöbb voks, az összes szavazat 38,7%-a az „inkább környezettudatosnak” -ra érkezett. Végül, a válaszadók 13,4 %-a nyilatkozta azt, hogy teljes mértékben környezettudatosnak tartja magát. Ebből jól látszik, hogy a válaszadók többsége átlagon felülinek értékeli a fenntarthatósághoz való hozzáállását a mindennapok során.

A következő kérdés során arra voltam kíváncsi, hogy az emberek mit tesznek a környezetünk megóvása érdekében a mindennapokban. Itt több választ is meg lehetett jelölni. Elsősorban azokra a praktikákra és jó gyakorlatokra irányult a kérdés, amelyeket egy átlagember a nap mint nap megtehet a környezeti terhelés csökkentésének érdekében. A válaszadók kiugróan magas, 77,4%-os arányban válaszolták, hogy szelektíven gyűjtik a hulladékot otthon. Ezt követte 63,1%-kal az energiatakarékosság alkalmazása, mint például LED izzók használata. Nem kevéssel marad csak el a környezetbarát közlekedési eszközök, például a kerékpár, vagy a tömegközlekedés használata autó helyett, ezt a válaszadók 60,8%-a jelölte meg.

Meglepően magas számot, 49,8%-ot produkált a „minél kevesebb csomagolóanyag vásárlása” válasz. A válaszadók 45,2%-a szavazott a takarékos papírhasználatra és az ettől független víztakarékosságot is ennyien ikszelték be. Továbbá a megkérdezettek 32,3%-a válaszolta azt, hogy előnyben részesíti a helyi, bio élelmiszereket és a piacokat a mindennapi bevásárlás során. Az összes válaszadó 26,7%-a komposztálja a zöldhulladékát, ami persze nyilván a kert hiánya miatt sok embernek nem elérhető, bár manapság egyre több a „share waste”, magyarul hulladékmegosztó program, ahol

zöldhulladékunknak a városban is találhatunk komposztálót. Végül pedig nézzük a végleteket. A válaszadók 5,5%-a vallotta azt, hogy „zero waste”, azaz hulladékmentes életmódot folytat a mindennapok során. A válaszolók 5,1%-a pedig semmit sem tesz a környezet megóvása érdekében. E mellett 7,8% válaszolta azt, hogy egyéb praktikákkal harcol a környezeti terhelés ellen.

A következő kérdést egy gyors felmérésnek szántam. Kíváncsi voltam, hogy az egyik előző fejezetben említett „green washing”, vagy magyarul zöldítés fogalmával mennyire vannak tisztában a válaszadók. Ezt azért tartottam fontosnak, hogy felmérjem az emberek mennyire ismerik ezt a némiképp etikátlan marketingfogást, amely a környezetvédelem meglovagolását kívánja marketingcélokra felhasználni. A válaszadók 55,3%-a egyáltalán nem hallott még róla, 11,5% bár hallott róla, de nem tudja, hogy mit jelent, 19,8% pedig bár hallott róla, de nem biztos benne, hogy mit is jelent a „green washing”. Csupán 13,4% válaszolta azt, hogy hallott is róla és tisztában is van a jelentésével. Ez azt jelenti, hogy az összes 217, többnyire felsőoktatásban részt vevő, vagy felsőfokú végzettséggel rendelkező válaszadó 86,6%-ának, 188 embernek fogalma sincs erről a jelenségről!

A következő szekcióban a fesztivállátogatási szokásokra kérdeztem rá. Az első kérdés arra irányult, hogy milyen gyakran látogatnak a válaszadók rendezvényekre, fesztiválokra. A válaszadók jelentős hányada, 42,9% választotta, hogy évente többször is ellátogatnak valamilyen rendezvényre, fesztiválra. 23,5% évente egyszer, 12,4% pedig ritkábban, mint évente veszi igénybe a szórakozás ezen formáját. A megkérdezettek 17,5% ikszelte be, hogy nagyon ritkán jár csak fesztiválra 3,7%-uk pedig soha.

Emellett választható opcióként megadtam pár zöldebb, fenntarthatóbb tematikájú rendezvényt, is. Szerettem volna kideríteni, melyik fesztivált, rendezvényt látogatták már meg a kitöltők. Természetesen itt is több válasz megadása is lehetséges volt. Ha csak a könnyűzenei fesztiválokat vesszük a megkérdezettek legnagyobb hányada, 57,3%-a, természetesen az ország legnépszerűbb fesztiválját, a Sziget Fesztivált jelölte meg. Ezt követi a VOLT fesztivál, ezt a válaszadók 34,6%-a jelölte be, majd a Balaton Sound 28,4%-kal. Őket követi az EFFOT 19%-kal és alig lemaradva a Strand Fesztivál 18,5%-kal. A megkérdezettek 11,4%-a vett már részt a Fishing on Orfűn, 9%-a pedig a B my Lake-en.

Ahogy az várható volt a legkevesebben a kisebb volumenű fesztiválokat jelölték meg, a kitöltők 9,5%-a vett már részt a Kolorádó fesztiválon, 8,5%-a pedig az Ozora fesztiválon. Elég előkelő helyet ért el a Művészetek Völgye fesztiválsorozat, ezt a megkérdezettek 28,9%-a látogatta már meg. Az összes megjelölhető rendezvény és fesztivál közül a legtöbb szavazatot a Gasztronómiai és borászati fesztiválok, mint gyűjtőkategória kapta. Ezt a válaszadók 68,12%-a jelölte meg. Ezenfelül meg kell említeni, hogy a megkérdezettek 31,3%-a jelölte meg az „egyéb” opciót, vagyis vettek részt más, fentebb nem említett fesztiválokon.

Ezután arra kellett válaszolni a kitöltőknek, hogy vettek-e már részt olyan rendezvényen, ahol kiemelt figyelmet kapott a környezettudatosság és a fenntarthatóság kérdése. A válaszadók 21,9%-a vett már részt ilyen eseményen, és a jövőben máskor is szívesen menne, ugyanakkor 3,3%-a bár vett részt, nem keltették fel az érdeklődését. A kitöltők 43,3%-a még nem volt hasonló rendezvényen, ebből 34%-ot érdekelne, 9,3%-ot pedig hidegen hagy a fenntarthatósággal foglalkozó rendezvény. Végül 31,6% válaszolta azt, hogy nem tudja, hogy valaha is vett-e részt hasonló eseményen. Ez valószínűleg kommunikációs hibákból eredhet, az adott fesztivál, vagy rendezvény nem fordított elegendő figyelmet a fenntarthatósággal kapcsolatos törekvéseinek kihangsúlyozására és hirdetésére a résztvevők felé.

A következő kérdés arra irányult, hogy a látogatók szívesen vennének-e részt kedvenc fesztiváljukon, ha azt „zöld” fesztivállá minősítenék. A kitöltők 63,9%-a örülne neki, 36,6%-át pedig nem befolyásolná, csupán 0,5% válaszolta azt, hogy inkább zavarná, ha ez történne a kedvenc fesztiváljával.

A sorban következő kérdésben abban kértem a kérdőíveünket kitöltők véleményét, hogy szerintük mennyire fontos odafigyelni egy rendezvényen a környezetvédelemre. Az értékelést egy egytől ötig terjedő skálán tehetők meg. A válaszok alapján az emberek 45,2%-a szerint kiemelkedően fontos, míg 29% tartotta fontosnak. Ez az összes válasz 74,2%-a, ami kifejezetten pozitívnak mondható. Csupán 0,5% vallotta, hogy egyáltalán nem fontos, 4,1% pedig, hogy nem fontos odafigyelni erre egy rendezvény alkalmával. A többi kitöltő, szám szerint 21,2% neutrális maradt a kérdésben.

Ezután azt szerettem volna felmérni, hogy a látogatók mennyire tartják fontosnak, hogy kevesebb szemetet termeljenek egy fesztiválra való ellátogatás során, hiszen egy ilyen alkalommal akár másfél-kétszer annyi szemetet is termelünk fejenként, mint az átlagos hétköznapiakon. A válaszadók 70,9%-a vallotta azt, hogy odafigyel rá, hogy kevesebb szemetet termeljen. Ez kiemelkedően jó és biztató eredménynek számít, ha a látogatók fenntarthatósághoz való hozzáállását és kulturáltságát tekintjük.

A következő kérdés arra irányult, hogy mennyire tartják fontosnak az emberek, hogy ismerjék a fesztivál fenntarthatósággal kapcsolatos politikáját. Itt lényegében mindent egybe foglalva az érdekelt, hogy az emberek mennyire fogékonyak azokkal a gyakorlatokkal szemben, amelyeket a rendezők tesznek és kommunikálnak a látogatók felé.

A kérdőívet kitöltők 22,8%-ának egyáltalán nem fontos, hogy ismerje ezeket a törekvéseket. 20,9% kevésbé tartja fontosnak, míg 29,8% szerint közepesen fontos, hogy tudjon róla, mit tesz a rendezvény a fenntarthatóságért. A válaszadók 17,2%-ának fontos, hogy tudjon róla, míg 9,3% kiemelten fontosnak tarja, hogy értesüljön a környezeti terheléssel kapcsolatos ideológiájáról és gyakorlatairól.

A következő két kérdést, kapcsolatuk miatt egymás mellett értékeltem. Az első kérdés úgy szólt: „ha fesztiválon, rendezvényen jár, oda szokott figyelni a környezetba-

rát megoldásokra?”, míg a másik:” Ön szerint a fesztiválozók, rendezvénylátogatók többsége odafigyel a környezetbarát megoldásokra?”. Itt első sorban az újrahasznosítható poharak használatára, a szelektív hulladékgyűjtésre, csikkek eldobálása helyett a hamutartóba helyezésére, és egyéb olyan, már tárgyalt környezetkímélő módszerekre gondoltam, amelyeket a látogatók megtehetnek egy rendezvényen. A válaszok érdekes kimenetelt mutattak. A kitöltők 72,8%-a vallotta magáról, hogy odafigyel ezekre a praktikákra, ugyanakkor 86,1%-uk szerint a többi fesztiválozó nem veszi figyelembe a környezetbarát megoldásokat.

Ehhez kapcsolódva szolt a következó kérdés, ami a kitöltőktől azt kérdezte, hogy szerintük megfelelő és elegendő hangsúlyt kap-e a fesztiválon a fenntarthatóság és a környezetünk megóvása. A beérkezett válaszok alapján, a kitöltők 82,3%-a szerint nem kap elegendő hangsúlyt. És ha már a megkérdezettek döntő többsége szerint nem kap elegendő figyelmet a környezettudatosság, lássuk miben változtatnának a válaszadók.

A következó kérdésben azt kérdeztem a kitöltőktől, hogy milyen környezetvédelmi intézkedéseket támogatnának egy fesztiválon, illetve mire fektetnének nagyobb hangsúlyt a tapasztalatok alapján. Természetesen ennél a kérdésnél is több választ lehetett megjelölni. A megkérdezettek 77%-a tartaná fontosnak a szelektív hulladékgyűjtés további fejlesztését a fesztiválokon. A második helyen végzett egy viszonylag új kezdeményezés a szívószálmentesség bevezetése, ezt a válaszadók 67,3%-a tartja fontosnak. Ezt követte 64,5%-kal a szintén újhullámosnak mondható lebomló tányérok és evőeszközök alkalmazásának támogatása. Éppen lecsúszott a dobogóról, 61,8%-kal a takarékos papírhasználat opció, miszerint a nyomtatott plakátokat, belépőjegyeket és térképeket elektronikus, letölthető alkalmazásokkal kéne helyettesíteni. Jól teljesített továbbá az utóbbi években már elterjedt újrahasználatos, betétdíjas RE-poharak használatának támogatása, ezt a kitöltők 61,3%-a tartotta fontosnak. A válaszok alapján a fesztivállátogatókat is zavarja a hatalmas mennyiségű eldobált cigarettacsikk, ugyanis a válaszadók 59,9%-a támogatná, ha több hamutartó kerülne kihelyezésre. A kitöltők 47%-a továbbá szorgalmazná, hogy tiltsák be az egyszerhasználatos, műanyag bővlikat és partykellékeket árusító standokat, és helyettük kézműves, vagy tartós termékeket értékesítő eladók állítsanak ki a rendezvényeken. Közel azonos arányban találták fontosnak a megkérdezettek a víztakarékosságot és a megújuló energiaforrások használatát. Míg az előbbi 41,9%, addig az utóbbi használatát 42,9% támogatná. A kitöltők 33,6%-a vélte úgy, hogy a fenntarthatóságot és a környezettudatos szemléletet fenntarthatósággal kapcsolatos programokkal kellene népszerűsíteni a látogatók körében. Végül 30,4 % támogatná organikus élelmiszerek és termékek fesztiválokon történő árusítását. 6,5% egyéb intézkedéseket, míg 5,1% semmilyeneket sem támogatna.

A továbbiakban a fesztiválokon történő ételválasztással, élelmiszersomagolásokkal, valamint a keletkezett hulladék sorsával kapcsolatos kérdéseket szegeztem a válaszadóknak. Először azt szerettem volna megtudni, hogy amennyiben több szelektív hulladékgyűjtő edény, sziget, illetve hamutál lenne kihelyezve az események

területén, milyen hajlandósági fokkal vennék azokat igénybe a látogatók. Mekkorára „áldozatot” hoznának azért, hogy az általuk termelt hulladék a lehető legjobb helyre, a megfelelő gyűjtőedénybe kerüljön. Az eredmények némiképp a lakosság kényelmességét tükrözik. A válaszadók 30,4%-a használná ezeket a módszereket, amennyiben azok kényelmes távolságon belül, tehát nagyjából 10-15 méterre vannak. 32,7% válaszolta azt, hogy használná őket, ha az edények látótávolságban, azaz 15-50 méteren belül vannak. A kitöltők 28%-a vallotta, hogy akkor is használnák a szelektív hulladékgyűjtő edényeket és hamutartókat, amennyiben nem látnak a közelben egyet sem, keresnének egyet. A megkérdezettek 8,9%-a pedig egyáltalán nem venné igénybe ezeket. Ez egyébként kiemelkedően pozitív, 91,1%-os hajlandóságot mutat. Érdemes tehát elgondolkoznia a szervezőknek több edény és hamutartó kihelyezésén.

A következő kérdéssorozatban arra voltam kíváncsi, amikor ételt, italt vásárolnak a látogatók, odafigyelnek-e rá, hogy milyen csomagolást használtak az adott termék esetében. A válaszadók 51,9%-a vallotta, hogy odafigyel erre, amikor kiválasztja a megvásárolni kívánt élelmiszert.

Ezt követte, egy összetettebb kérdés, ami arra vonatkozott, hogy mennyire befolyásolja a látogatók döntését a csomagolás típusa amikor kiválasztják az adott ételt, italt, büfét, standot, food truckot, stb. A válaszadók 13,6%-a mondta, hogy egyáltalán nem befolyásolja a csomagolás típusa, mert kizárólag az ár alapján választ, 19,6%-uk pedig a megkívánt étel alapján. 13,6% azt jelölte meg, hogy mindig a minőség alapján dönt, ha ételt kell választani, függetlenül annak csomagolásától. Viszonylag magasnak mondható, 33,6%-os arányban választották a kitöltők, hogy próbálnak odafigyelni a csomagolás típusára, de ha a környezettudatosan csomagolt ételek ára jóval magasabb, akkor inkább nem azt választják. 9,3%-uk pedig mindig a csomagolás alapján választ ételt, italt, és ha azt egyszerhasználatos, eldobható műanyagban adják, inkább máshol fog vásárolni. Ezek a számok jól mutatják, hogy a válaszadók egyre inkább tendálnak a környezettudatosság felé, ha az élelmiszerek csomagolásáról van szó, több mint felük figyel erre oda. Azt is fontos kiemelni, hogy a válaszadók alacsony százaléka döntött ár alapján, ez betudható annak, hogy a szórakozó emberek költési hajlandósága nagyobb az ilyen rendezvényeken, mint az átlagos napokon. Végül 10,3% válaszolta azt, hogy egyáltalán nem befolyásolja a döntését a csomagolás típusa.

Az ezt követő kérdés egy kicsit tovább gondolja a környezetbarát csomagolások témakörét. Itt ugyanis a kérdés magába foglalja a költési hajlandóságot. Ez a pont arra kérdez rá, hogy a látogatók hajlandók lennének-e többet fizetni az ételért, ha tudnák, hogy az környezetbarát módon készült, környezetbarát csomagolása van, vagy helyi termelőtől származik. Ezek ugyanis mind segítenek hozzájárulni az ökológiai lábnyomunk csökkentéséhez, amikor ételt vásárolunk. Érdemes tehát ezeket a kérdéseket a mindennapi bevásárlások, éttermi fogyasztások során is számba venni és mérlegelni. A válaszadók csaknem negyede, 22,6% válaszolta azt, hogy nem lenne hajlandó többet fizetni ezekért a praktikákért. A kitöltők legnagyobb része, 31,8% válaszolta, hogy hajlandó lenne többet költeni erre, de csak ha az árbeli különbség nem

több mint 5%. 28,6% fizetne többet, ha a különbség nem lenne több mint 10%, míg 8,3% 15%-ig tolerálná az áremelést. A kérdőívet kitöltők 8,8% pedig még 15%-nál nagyobb árkülönbséget is hajlandó lenne kifizetni, ha az adott ételhez, italhoz kapcsolódó tényezők igazoltan környezetbarátok. Ez azt jelenti, hogy a válaszadók több mint háromnegyede mutat hajlandóságot arra, hogy többet fizessen valamekkora összeggel azért, hogy az általa vásárolt élelmiszerek, ételek, italok fenntartható módon készüljenek és kerüljenek az asztalra, vagy éppen csomagolásuk biológiai úton lebomló legyen ezáltal is csökkentve a környezeti terhelést, a hulladék termelését.

A következő szekcióban arra voltam kíváncsi, vajon mennyire tartják fontosnak a kitöltők, hogy egy fesztivál, vagy rendezvény lépéseket tegyen a fenntarthatóságért. Ezt követően pedig arra tértem rá, mennyire találják fontosnak, hogy az önkormányzatok, az állam, vagy szervezetek támogassák a fenntartható körülmények kialakítását ezeken az eseményeken. Mivel az fentebb kiderült, hogy a válaszadók túlnyomó többsége, 82,3%-a szerint nem kap elegendő hangsúlyt a fesztiválokon a környezetünk megóvása, ezért a válaszok szinte borítékolhatók voltak. Itt is a már megszokott egytől ötig terjedő skálán ikszelhettek, hogy mennyire tartják fontosnak az adott kérdésekben megfogalmazottakat. A válaszadók közel fele, 45,6% tartotta kiemelkedően fontosnak, hogy egy fesztivál lépéseket tegyen a fenntarthatóságért. 30,2% szerint fontos, 17,7% pedig neutrálisan állt a kérdéshez. Csupán a kitöltők 5,6% szerint nem fontos, illetve 0,9% szerint egyáltalán nem fontos, hogy ezek az események lépéseket tegyenek a környezeti terhelés csökkentésért. Elmondható tehát, hogy a megkérdezettek nagy átlaga, 75,8%-a szerint, a rendezvények igen is felelősséggel tartoznak a területükön zajló környezetszennyezés mérsékléséért.

Az ehhez kapcsolódó második kérdés, mi szerint mekkora felelőssége van ugyanabban a különféle szervezeteknek, jóval egyhangúbb eredményeket hozott. A válaszadók 59,7%-a szerint kiemelkedően fontos, 22,7% szerint pedig fontos, hogy az önkormányzatok, az állam vagy más szervezetek támogassák a fenntartható körülmények kialakítását a rendezvényeken. A válaszadók 13,4% kívánt közömbös maradni a kérdésben, 3,7% szerint nem fontos, 0,5% szerint pedig egyáltalán nincs felelőssége ebben a fent említett szervezeteknek. Itt is jól megfigyelhető, hogy mennyire egyhangú a döntés és milyen nagy igény van a külső támogatók, szervezetek szabályozásaira és támogatására annak érdekében, hogy csökkenjenek a fesztiválok környezetre gyakorolt terhelő hatásai. A válaszadók kiemelkedően magas százaléka, 82,4% gondolja úgy, hogy szükség lenne ezekre az intézkedésekre.

Az utolsó kérdések a fesztiválok utóhatásaira tértek ki. Azt szerettem volna megtudni, mik az általános tapasztalatok, mennyire elégedettek a válaszadók a fesztiválok, rendezvények lebontása után a terület helyreállításával. Mint azt már leírtam a Sziget Fesztivál kapcsán, az utóbbi időben a szervezők különösen odafigyelnek rá. Jó példa erre a helyben megtermelt zöldhulladék komposztálása és használata a terület rekultivációja során. A válaszadók 9,2%-a elégedetlen a helyreállítási munkálatokkal, 25,3% szerint végezhetnének jobb munkát is az illetékesek. A kitöltők 18%-a válaszolta, hogy szerintük szinte mindent visszaállítanak a rendezvények után, szinte

alig lehet észrevenni, hogy fesztivál volt az adott területen. 19,4% teljesen elégedett a helyreállítással a tapasztalatai alapján. A legtöbben, a válaszadók 28,1% ugyanakkor nem tudja megítélni, mivel még a rendezvény vége előtt távozik a helyszínről, vagy nem annak közelében lakik.

Végül a kérdőívünk legutolsó kérdésében arra szerettem volna választ kapni, hogy a fesztivál területén kívül, a tapasztalatok szerint, mik zavarják a legjobban a fesztiválókat és rendezvénylátogatókat, esetleg helyi lakosokat. Mik azok a problémák, amelyekkel rendszerint találkozhatnak, és legjobban zavarja őket? Természetesen itt is több válaszlehetőséget meg lehetett jelölni. Az eredmények magukért beszélnek. A megkérdezettek 71,8%-a találja zavarónak a rendezvények környékén megnövekedett mennyiségű hulladékot, szemetes utcaképet. Szintén a látképet csúfítja el és súlyos higiéniai kockázatokat rejt magában a parkok, közterek és utcák „WC-ként való használása”. Ezt a válaszadók 54,6%-a tapasztalta már és találta zavarónak. Harmadik helyen végzett a sorban a közterületek, épületek, szobrok rongálása, ami szintén sok ember szemében szálla, mivel 43,5% jelölte meg ezt az opciót. A megkérdezettek 34,7%-a a megnövekedett tömegre, 30,6%-a pedig a fesztiválokkal járó zajszennyezésre panaszkodott. A kitöltők 29,2%-a kritizálja a rendezvény közelében tapasztalható forgalmi fennakadásokat, míg 5,6% egyéb problémákat is felsorolna a zavaró tényezők listáján. Az adatokból az derül ki, hogy a rendezvények ezen „mellékhatásainak” kezelése még nem teljeskörűen megoldott, több odafigyelést igényel.

4. ÖSSZEFOGLALÁS

A környezeti nevelés fontosságát már egy pár évtizede senki sem vitatja. Az összes szakirodalom arra hivatkozik, hogy a környezeti nevelés jelenti a kulcsot a hosszú távú fenntartható fejlődéshez, az élethez, vagyis ahhoz, hogy az emberiség ne pusztuljon ki a Földön. A környezeti nevelés során olyan környezettudatos embereket, gyermekeket lehet nevelni, akik felismerik, hogy mely páratlan természeti kincsek érdemesek a megőrzésre, átérzik a természet megóvásának súlyos terhét, valamint magukénak érzik a feladatot, hogy idejüket és energiájukat nem sajnálva nap, mint nap tegyenek meg mindent ennek érdekében, hisz a természet a jövő záloga.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- ¹ www.iucn.org
- ² Kosáros, A. (2007): A fenntarthatóság szerepe a környezeti nevelésben. Doktori disszertáció. Debrecen.
- ³ Kosáros, A. (2007): A fenntarthatóság szerepe a környezeti nevelésben. Doktori disszertáció. Debrecen.
- ⁴ www.iucn.org
- ⁵ NKNS (2003): [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://mkne.hu/wp-content/uploads/2022/05/NKNS-2003.pdf](https://mkne.hu/wp-content/uploads/2022/05/NKNS-2003.pdf)
- ⁶ Kiss, F. – Zsíros, A. (2006): A környezeti neveléstől a globális nevelésig. MPKKI Oktatási Segédanyag, Nyíregyháza, 66p.
- ⁷ Jászberényi, M et al. (2016): Fesztiválturizmus. Akadémiai Kiadó, Budapest, Magyarország, 382 p.
- ⁸ Jászberényi, M et al. (2016): Fesztiválturizmus. Akadémiai Kiadó, Budapest, Magyarország, 382 p.
- ² www.hungarytoday.hu , 2020.